

деонтології. Основним показником ефективної роботи професійних аудиторів з фахівцями РМ є підвищення рейтингу останніх у своїх колективах і поліпшення ЯМД.

Професійні аудитори у процесі вивчення принципів роботи окремих фахівців визначають, як реалізуються у щоденній медичній практиці засадничі методи підвищення ЯМД: доступність, керованість медичної допомоги з боку родинного лікаря, її профілактична спрямованість, стандартизація та доказовість медичних втручань. Останні два методи реалізуються за допомогою таких інструментів державного управління, як локальні протоколи медичної допомоги та локальні формуляри лікарських засобів, що опрацьовуються у закладах ПМД і стають нормативними документами медичної практики після затвердження головним лікарем закладу охорони здоров'я [4, 5].

Отже, внутрішній контроль ЯМД у закладах ПМД, які працюють на засадах РМ, є достатнім, щоб постійно підвищувати ЯМД пацієнтам на першому рівні медичної допомоги. При цьому він є значно ефективнішим, а саме локальні протоколи медичної допомоги (ЛПМД) у закладах ПМД безпосередньо пов'язані з організаційною структурою медичного закладу, станом матеріально-технічного забезпечення певного рівня якості ведення пацієнта і фінансовими можливостями закладу. ЛПМД поєднані при організації надання медичної допомоги хворим на певні захворювання із забезпеченням обсягу діагностичної та лікувально-профілактичної допомоги визначеної національними медичними стандартами.

Державна акредитація закладів ПМД у тому вигляді, якою вона є бюрократизованою, заформалізованою і малоефективною, може бути без шкоди для ЯМД ліквідована. Це зменшить кількість дозвільних документів для організації якісної медичної допомоги у закладах ПМД. Державна дерегуляція у сфері охорони здоров'я розвантажить державний бюджет і витрати тих фахівців, яких вона стосується, а саме це явище завжди супроводжується корупційними діями чиновників від влади.

На етапі розбудови громадського суспільства в Україні функції багатьох державних органів передаються до повноважень територіальних і професійних громад. Принципи громадської системи охорони здоров'я, щодо формування, збереження, зміцнення здоров'я здорових і відновлення здоров'я хворих людей є архіважливими. Вони повною мірою можуть бути реалізовані вже у наш час і в нашій країні.

Однак роль територіальних громад, громадських і професійних організацій, а також органів місцевого самоврядування в розвитку родинної медицини та у формуванні громадського здоров'я стане предметом подальших наших досліджень.

Література.

1. Визначення рейтингових показників роботи фахівців і підрозділів сімейної медицини (Методичні рекомендації) / [Б. Б. Лемішко, І. О. Мартинюк, Н. Б. Метелія та ін.]. – Львів, 2007. – 14 с.
2. Кризина Н. П. Первинна медико-санітарна допомога: здійснення державної політики в Україні / Н.П. Кризина // Лікарня в XXI столітті: управління та організація медичної допомоги. -К., 2008. – С. 12–15.
3. Лемішко Б. Б. Механізми державного управління розвитком сімейної медицини Львівщини /Б. Б. Лемішко. – Львів, Сполум, 2011 – 308 с.
4. Локальні протоколи надання медичної допомоги дітям в умовах комунальної 5-ї міської клінічної по-

ліклініки м. Львова / [Н. М. Громнацька, Я. М. Назар, З.Й. Остальська та ін]. – Львів, 2011. – 31 с.

5. Локальний формуляр лікарських засобів / [Б.Б. Лемішко, І. О. Мартинюк, Н. М. Громнацька та ін.]. – Львів, 2010. – 90 с.

6. Про затвердження змін до положення про проведення іспитів на акредитаційних циклах. / Наказ МОЗ України від 07. 07. 2009р. – № 484.

7. Про внесення змін до Основ законодавства України про охорону здоров'я щодо удосконалення надання медичної допомоги / Закон України від 07.07.2011 р. – № 3611-VI.

8. Про затвердження загальнодержавної програми розвитку первинної медико-санітарної допомоги на засадах сімейної медицини до 2011 / Закон України від 22.11.2010р. №1841-VI // Управління закладом охорони здоров'я. -2010 – № 3. – С. 57–68.

9. Про порядок проведення реформування системи охорони здоров'я у Вінницькій, Дніпропетровській, Донецькій областях та місті Києві / Закон України від 07.07.2011р. № 612-VI.

10. Рейтингові індикатори оцінки якості роботи фахівців центру стаціонарної допомоги комунальної 5-ї міської клінічної поліклініки м. Львова (Методичні рекомендації) / Б. Б. Лемішко, С. Й. Хабаль, І. О. Мартинюк та ін.]. – Львів, 2009. – 20 с.

11. Шпак І. В. Ліцензування медичної практики та акредитації закладів охорони здоров'я як складові управління та контролю якості медичної допомоги / І.В. Шпак // Матеріали Всеукраїнського семінару головних лікарів лікувально-профілактичних закладів «Актуальні проблеми управління галуззю Охорони здоров'я в Україні.» – Алушта, 2008. – С. 55–75.

УДК 364-7(410)

Клавдія Дубич

МЕНЕДЖЕРІАЛІЗМ У НАДАННІ ДЕРЖАВНИХ ПОСЛУГ НАСЕЛЕННЮ В СОЦІАЛЬНІЙ СФЕРІ: ДОСВІД ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ДЛЯ УКРАЇНИ

У статті на прикладі Великої Британії висвітлено генезу та наслідки впливу менеджериалізму на надання державних послуг населенню соціальної сфері, а також проаналізовано можливості впровадження прийнятних елементів британського досвіду у вітчизняну державно-управлінську практику.

Ключові слова: надання державних послуг, соціальні послуги, менеджериалізм, державне управління, досвід Великої Британії.

Сучасні реалії суспільного розвитку ставлять нові виклики, які потребують адекватного своєчасного адекватного реагування з боку держави. Світовий досвід свідчить, успішність розв'язання низки соціальних проблем значною мірою залежить від трансформації парадигми державного управління, основаної на широ-

кому застосуванні в управлінській практиці елементів бізнес-управління та ринкових механізмів. У цьому контексті роль держави стає «сервісною», тобто діяльність органів державної влади зводиться до надання якісних і доступних послуг громадянам, їх обслуговування. Такі нововведення потребують ґрунтовного перегляду та уточнення існуючих теоретичних розробок у галузі теорії науки і практики державного управління. Як відомо, сучасна правова база, яка врегульовує суспільні відносини управління наданням населенню державних послуг, зокрема в соціальній сфері, накопичила низку суперечностей. Сьогодні досить гостро стоїть питання щодо модернізації системи надання соціальних послуг, формування ефективного механізму та унормування надання якісних соціальних послуг в ринкових умовах, а також запровадження європейських соціальних стандартів. Все це в сукупності і зумовило вибір автором тематики статті, визначило необхідність вивчення відповідного зарубіжного досвіду та пошуку прийнятних його елементів для запровадження у вітчизняну державно-управлінську практику.

Питання надання послуг населенню почали активно вивчатися українськими вченими упродовж останнього десятиріччя. Про необхідність забезпечення більшої рівноправності у стосунках людини з державою через «надання послуг» («обслуговування») йдеться в підручнику «Адміністративне право», виданого під редакцією професора В. Б. Авер'янова. Вітчизняний науковець вважає, що в Україні потрібно відмовитися від традиції «владного розпорядництва» держави та запровадити нову ідеологію «служіння держави» інтересам людини, яка має реалізовуватися виконавчою владою шляхом надання її органами і службовцями різноманітних послуг [1, с. 6–7].

Правові аспекти надання публічних послуг в умовах проведення адміністративної та адміністративно-територіальної реформ в Україні досліджуються в публікації І. Б. Коліушка та В. П. Тимощука [2, с. 30–34].

Ознаки, сутність, підходи до класифікації публічних і державних послуг, питання стандартизації та підстави їх надання аналізуються в навчальному посібнику В. М. Сороко [4].

Поняття, види, ознаки та проблематика адміністративних послуг розглядаються у роботі В. П. Тимощука [6]. Дослідник проаналізував практику надання послуг органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, а також сформулював пропозиції щодо реформування цієї сфери суспільних відносин. Автор також висвітлює аспекти зарубіжного досвіду адміністративних процедур, визначає зміст адміністративних послуг, до яких відносить і соціальні послуги, а також викладає власне бачення їхнього змісту.

Питання надання державних послуг у соціальній сфері залишається наразі малодослідженими та законодавчо неврегульованими. Про це свідчить аналіз останніх публікацій, зокрема, В.Б. Авер'янова [1], І.Б. Коліушка та В.П. Тимощука [2], В.М. Сороко [4] та ін. Недостатньо вивченими залишаються аспекти зарубіжного досвіду надання державних послуг у соціальній сфері на засадах менеджеріалізму – сучасної парадигми і моделі державного управління, яку впроваджено в багатьох розвинутих країнах світу.

Метою дослідження статті стало висвітлення менеджеріалізму як сучасної зарубіжної парадигми надання населенню державних послуг у соціальній сфері. Для досягнення зазначеної мети поставлено такі завдання: 1) розкрити ґенезу та наслідки впливу

менеджеріалізму на надання державних послуг населенню соціальній сфері на прикладі Великої Британії; 2) проаналізувати можливості впровадження елементів менеджеріалізму у вітчизняну систему надання державних послуг населенню у соціальній сфері.

На початку дослідження коротко проаналізуємо його базові терміни. Відразу варто звернути увагу на те, що у вітчизняній науці наразі не існує загальноприйнятого трактування терміна «державні послуги», яке певною мірою ототожнюється з послугами адміністративними та управлінськими. На розгляді у Верховній Раді України знаходиться законопроект «Про адміністративні послуги» від 29 січня 2010 р. № 6020, в якому хоч і сформульовано загальні засади надання адміністративних послуг, але визначення цього поняття не подано. Разом з тим, законодавчо визначено термін соціальні послуги, як комплекс заходів, спрямованих на окремі соціальні групи чи індивідів, які перебувають у складних життєвих обставинах та потребують сторонньої допомоги, з метою поліпшення або відтворення їх життєдіяльності, соціальної адаптації та повернення до повноцінного життя [3]. Поряд з тим, окремі представники вітчизняної юридичної науки взагалі ставлять під сумнів можливість вживання категорії «послуги» в сфері діяльності органів державної влади.

Термін «державні послуги» семантично походить від сполучення англійських слів «public services», який на українську мову можна перекласти, як «публічні послуги». Втім, у вітчизняному категорійному апараті вираз public services здебільше закріпився як «державні послуги». Власне, кажучи, навколо категорії public administration, яку можна перекласти, як державне управління, публічне адміністрування, публічне управління, в колах науковців і донині ведуться палкі дискусії щодо її трактування. Це пояснюється специфікою здійснюваного в Україні державного управління, пов'язаною із співвідношенням дискретних повноважень держави (state) і громадськості (public): в англо-американській моделі державного управління громадськість наділена широкими повноваженнями в процесі ухвалення рішень і можливостями контролю за їх виконанням; у вітчизняній моделі державного управління держава домінує в управлінні, а механізми участі громадськості в ухваленні рішень знаходяться в стадії розроблення. Подібна ситуація склалася і в розумінні поняття державні послуги (public services): відмінності у розумінні термінів державні послуги та громадські послуги лежать у площині сприйняття взаємовідносин між державою (державними органами) та громадянином (особою). Якщо «традиційне» державне управління побудоване на домінуючій ідеології держава «панує» над громадянином, то концепція менеджеріалізму («сервісна держава») базується на протилежній філософії – держава «служить» інтересам громадянина.

В цьому контексті, на нашу думку, доречно видається вживати термін «державні послуги», під яким у даній статті будемо розуміти послуги, що надаються органами державної виконавчої влади, установами, організаціями, а також недержавними організаціями, яким в установленому порядку делеговано виконання відповідних повноважень. У науковому обігу виокремлюють також муніципальні (комунальні) послуги. Особливістю комунальних послуг є те, що вони надаються органами місцевого самоврядування, комунальними підприємствами, установами та організаціями. Вказані поняття різняться в залежності від суб'єкта, який надає послуги [6, с. 169–170].

Вибір досвіду Великої Британії у запровадженні інноваційних моделей надання державних послуг населенню в соціальній сфері обґрунтовується, насамперед, значними відповідними напрацюваннями, накопиченими цією країною упродовж понад тридцяти років. Крім того, як відомо, чинна у Сполученому Королівстві Великої Британії система надання послуг пропонує громадянам досить широкий спектр послуг: від соціального обслуговування населення до лобювання політичних рішень, консультування міністрів з питань політики. Така система також характеризується децентралізацією, високими рівнями адресності, відповідності, ефективності та раціонального використання коштів. В Україні беззаперечною постає потреба в удосконаленні системи надання соціальних слуг, модель якої значною мірою продовжує залишатися успадкованою з часів перебування УРСР у складі СРСР, притаманними рисами якої є жорсткі централізація, підпорядкованість і звітності знизу доверху. Це і стало підставою для вибору цієї країни для вивчення накопиченої в ній практики щодо надання послуг населенню.

Після Другої світової війни у Сполученому Королівстві гостро постали питання щодо відбудови зруйнованих війною об'єктів, різко зросли потреби громадян в отриманні послуг, зокрема медичних і соціальних. Оперативність та успішність вирішення цих завдань значною мірою залежали від посилення ролі держави в різних сферах, що і зумовило запровадження централізованих моделей та стилю державного управління. Варто також підкреслити, що ідеологічним підґрунтям здійснюваних у Великій Британії реформ повоєнного періоду було кейнціанство – теорія макроекономічного розвитку, положення якої передбачали збільшення державних соціальних видатків, підвищення соціальної справедливості громадян, а також побудову «держави загального добробуту» (а welfare state). Все це в сукупності призвело до зосередження на рівні центральних органів державної влади значних владних повноважень – централізації державного управління.

Втім, наприкінці 70-х рр. XX ст. кейнсіанська ідея «держави загального добробуту» почала все більше зазнавати критики з боку багатьох науковців, які висували докази щодо її застарілості і вичерпаності. Прихильники неолібералізму, зокрема, стверджують, що держава не ефективно виконує власні функції: управління суспільними процесами здійснюється повільно і неналежним чином; оподаткування стало непосильним тягарем для платників податків, а темпи інфляції – високими. На їхню думку, штат державних службовців (бюрократів) є надмірно «роздутим», а його утримання занадто дорого обходився для держави. В цьому зв'язку вони обстоюють точку зору щодо необхідності зменшення «ролі держави» шляхом мінімізації та відсторонення держави від безпосереднього надання державних послуг.

В 1979 р. уряд консерваторів, який прийшов до влади на чолі з М. Тетчер, проголосив що «... традиційне ієрархічно-бюрократичне державне управління [...] яке теоретично і практично дискредитувало себе, необхідно трансформувати в сучасну, більш гнучку, зорієнтовану

на ринок модель – державний менеджмент» [12, с. 1]. Таку заяву було зроблено в умовах гострого дефіциту державного бюджету, нагальної потреби в підвищенні дієвості, ефективності, зменшенні обсягів фінансування державного сектору, а також недовіри громадян до держави.

У тому ж році уряд Консерваторів проголосив і розпочав одну з найбільш радикальних і тривалих* адміністративних реформ Великої Британії, важливим напрямом якої було підвищення рівня відповідності і швидкості реагування держави на потреби громадян. Було ухвалено концепцію реформи, якою передбачалося диверсифікувати послуги, захистити права споживачів, впровадити систему оцінки результатів діяльності [9, с. 365], трансформувати систему надання послуг з державної у підприємницьку на засадах конкуренції, умовах ринку, підприємництва, менеджменту та практики ведення бізнесу [11, с. 21–31].

Суть такого реформаторського підходу, як зазначив Крістофер Худ, один із родоначальників менеджеріалізму, полягала в тому, щоб «вдихнути підприємницький дух» у систему державного управління [14, с. 3–19]. Така парадигма реформ отримала назву новий державний менеджмент (New Public Management) [14, 321–331] або менеджеріалізм (managerialism) [12, с.vi]. Багато західних науковців пропонують розглядати менеджеріалізм, як: сучасний напрям модернізації державного суспільного сектору; ефективну модель надання державних послуг, зорієнтовану на задоволення потреб споживача (клієнта); інноваційний підхід до оптимізації державного управління (в частині визначення ролі, функцій і завдань держави) [8, с. 6]. Тобто, менеджеріалізм не протиставляється державному управлінню, а розглядається, як його органічне нововведення, аспект удосконалення.

Великобританська концепція реформування сфери надання населенню державних послуг базується на двох основоположних стратегіях (див. рис. 1): 1) маркетингу; 2) мінімізації.

Стратегія маркетингу, яку ще називають стратегією «відсторонення держави» («push the state back»), спрямована на здійснення докорінних змін у функціях держави та широкому впровадженні в діяльність органів державної влади ринкових механізмів і конкуренції. В сучасних умовах держава повинна ефективно вирішувати суспільні проблеми та належним чином фінансувати надання державних послуг населенню. Тому до цієї стратегії було включено заходи щодо зменшення функцій і видатків держави, приватизацію (денационалізацію) та цілу низку прийнятих ринкових механізмів. Сюди було віднесено і впровадження інноваційних форм організації міжсекторальної суспільної співпраці, зокрема державно-приватне партнерство (Public Private Partnerships), а економічну ефективність в державному управлінні. Досить гостро постало питання щодо обмеження впливу держави, яке вирішувалось у площині визначення переліку завдань і обов'язків, виконання яких доцільно залишити за державою, а які передати недержавним організаціям. Реалізація цієї стратегії перетворила державу з монопольного провайдера державних послуг у суб'єкта, який гарантує громадянам послуги встановлених стандартів, сприяє їх організації та забезпечує їх надання.

Стратегія мінімізації базується на політиці скорочення чисельності штату державних службовців та обсягів бюджетних видатків на утримання органів державного управління. Заходи цієї стратегії було спрямовано на реструктуризацію та реорганізацію діяльності

* Примітка. Адміністративна реформа, яку проводили у Великобританії консерватори, тривала майже 20 років – з 1979 р. до 1997 р. (в цьому році відбулася зміна уряду і до влади прийшла лейбористська партія).

Рис. 1. Базові стратегії концепції менеджеріалізації надання державних послуг населенню у Великій Британії [8, с. 4–6]

державного суспільного сектору. Змістом стратегії мінімізації стали трансформації в державному управлінні, пов'язаних переважно із запровадженням ринкових механізмів, створення належних умов для конкуренції, розроблення та запровадження інноваційної моделі фінансування сфери надання послуг населенню. Комерціалізація надання визначених державою послуг зобов'язала державу вжити низку заходів щодо забезпечення економічного зростання підвищення рівня доходів та платоспроможності громадян, а також створити альтернативну систему надання послуг, вибору та забезпечення прав споживачів (клієнтів).

Здійснювана державна політика *обов'язкового конкурсного тендеру* (ССТ – Compulsory Competitive Tendering) змінила формат відносин держави з недержавним і приватним суспільними секторами та створила можливість у новий спосіб адмініструвати суспільні блага та надавати якісні державні послуги. Система обов'язкового конкурсного тендеру базується на визначенні державою переліку послуг та винесення місцевими органами влади права щодо їх надання на аукціон (contracting-out) та укладання багатосторонніх угод, які врегульовують відносини надавач-клієнт, підзвітність та відповідальність. Таку модель надання послуг ще називають «громадським вибором» або «альтернативними послугами». Починаючи з 1995 р., ця модель видозмінилася у *систему кращої ціни* (Best Value), яка базується на запровадженні комплексного моніторингу за якістю надання державних послуг шляхом проведення чисельних інспекцій, ревізій та перевірок [7, с. 695–712].

Як зазначалося вище, стратегія реформування «мінімізації держави» була спрямована на скорочення чисельності державних службовців. З метою відстеження динаміки змін працевлаштованих у державному секторі проведемо статистичний аналіз у часовому проміжку 1979–1999 рр. Відповідно офіційно опублікованих даних [Аналізом зарубіжних наукових джерел вставлено, що менеджеріалізм – сучасна концепція, напрям модернізації державного управління, а також зорієнтована на задоволення потреб громадян модель надання державних послуг. З'ясовано, що менеджеріалізм з'явився у 80-х роках минулого століття у Великої Британії, а передумовами його виникнення стали: гостра потре-

ба у зменшенні бюджетних видатків; неспроможність держави надавати доступні, якісні послуги населенню; недовіра громадян до держави; реалізація урядом М. Тетчер політики дебіюрократизації, скорочення чисельності державних службовців. Наслідки реформ менеджеріалізму у цій країні, які базувалися на широкому впровадженні у державно-управлінську практику умов конкуренції, ринку, прийнятних механізмів бізнес-стилю управління, оцінюються науковцями та громадськістю досить неоднозначно.

Вивчення генезису і практики впровадження у Великій Британії менеджеріалізму дає підстави виокремити такі його позитивні сторони, як конкуренція, зорієнтованість на задоволення потреб громадян в

соціальному обслуговуванні, отриманні адекватних державних послуг, зменшення бюрократизму тощо. Удосконалення моделі надання державних послуг є важливим завданням для України, що, власне, і актуалізує необхідність у ґрунтовному вивченні та аналізі складових цієї інноваційної концепції державного управління. Водночас, оцінюючи можливості впровадження менеджеріалізму у вітчизняну державно-управлінську практику, варто звернути увагу на окремих аспектах-викликах. По-перше, чинним законодавством державним службовцям забороняються розгляди громадян як «клієнтів», їхніми обов'язками є захист прав людини та інтересів усіх громадян. По-друге, непоміркована, надмірна децентралізація (адміністративна, фінансова) може призвести до послаблення відповідальності і підзвітності державних менеджерів, виникнення корупційних проявів та навіть сепаратистських поривань. По-третє, необхідно чітко визначити межу між державою і підприємництвом, оскільки державне управління є неприбутковою сферою та покликане забезпечувати у суспільстві соціальну справедливість, що виходить за межі менеджеріалізму.

✎ **Визначення та наукове обґрунтування поняття «державні послуги», його змістове наповнення і співвідношення з термінами «публічні послуги» та ін.; розроблення та удосконалення положень правового врегулювання надання державних послуг населенню в Україні; аналіз кращого зарубіжного досвіду щодо ліцензування, стандартизації та оцінки надання соціальних послуг населення та можливостей його впровадження у вітчизняну практику. Очевидною постає і потреба у вивченні моделей міжсекторальної співпраці (партнерства між державою, суб'єктами підприємництва і недержавних організацій) щодо надання соціальних послуг населенню.**

Література.

1. Адміністративне право України. Академічний курс : підруч. у двох томах : Т. 1. Загал. частина / Ред. В. Б. Авер'янов. – К. : Вид-во «Юридична думка», 2004. – 584 с.
2. Коліушко І. Управлінські послуги – новий інститут адміністративного права / І. Коліушко, В. Тимошук // Право України. – 2001. – № 5. – С. 30–34.

3. Про соціальні послуги : [Сороко В. М. Надання публічних послуг органами державної влади та оцінка їх якості : навч. посіб. / В. М. Сороко. – К. : НАДУ, 2008. – 104 с.

4. Соціальний захист населення у Великій Британії // Юридично-соціальний портал : електрон. вид. – 2008. – 3 жовт. – Режим доступу: <http://www.pilga.in.ua/node/20>.

5. Тимошук В. П. Адміністративна процедура та адміністративні послуги. Зарубіжний досвід і пропозиції для України / авт. упоряд. В. П. Тимошук. – К. : Факт, 2003. – 496 с.

6. Boyne A. G. Competitive tendering in local government: a review of theory and evidence / Georg A. Boyne // Public Administration Journal. – 1998. – Vol. 76 (No.1). – Blackwell Publishers Ltd. – P. 695–712.

7. Bringenberg L. First Management Reform Wave in Great Britain: The Great Problems of Transforming Public Administration with 'New Public Management' Reforms / Lena Bringenberg. – Germany : Norderstedt, Grin Verlag, 2008. – 88 p.

8. Encyclopedia of governance: in 2 volumes / [Mark Bevir (Ed.) et al.]. – London : SAGE Publications Ltd., 2007. – Vol. 1. – 1028 p.

9. Greenwood J. New Public Administration in Britain / John Greenwood, Robert Pyper, David Wilson. – USA: New York: Routledge; 3 edition. 2003. – 304 p.

10. Horton S. Public management in Britain / Sylvia Horton, David Farnham – USA : New York; Palgrave Macmillan; 1st ed. – 1999. – 290 p.

11. Hughes O. E. Public Management and Administration: [An Introduction] / Owen E. Hughes. – USA : New York; Palgrave Macmillan, 3rd Revised ed. – 2003. – 303 p.

12. Moran M. Politics and Governance in the UK / Michael Moran. – UK: London, Palgrave Macmillan. – 2005. – 576 p.

13. Osborne D. Reinventing government. How the entrepreneurial spirit is transforming the public sector / David Osborne, Ted Gaebler. – Reading, MA: Addison-Wesley, 1992. – 432 p.

та науково-технічних досягнень є однією з найбільш значущих й динамічних областей права. Але досі авторські відносини врегульовані низкою розрізнених нормативних актів, які далеко не в усьому відповідають один одному. Ця обставина значно ускладнює подальший розвиток авторських відносин. Тому теоретичне дослідження більшості питань авторського права, у тому числі питання щодо змісту суб'єктивного авторського права є вчасним та актуальним, оскільки дає можливість врахувати у законодавчій практиці висновки та пропозиції, які стають результатом таких досліджень і тим самим прискорити адаптування вітчизняного законодавства до найкращих моделей, що склалися у світі.

⇒ Сформульовані в статті теоретичні висновки ґрунтуються на загальних досягненнях юридичної науки, в тому числі, на результатах досліджень таких вітчизняних та зарубіжних науковців, як: Б.С. Антимонов, М.В. Гордон, О.В. Дзера, В.С. Дроб'язко, Р.В. Дроб'язко, О.С. Юффе, Д. Ліпчик, О.Є. Мельник, М.І. Нікітіна, В.І. Сербровський, Є.А. Суханов, Є.А. Флейшиць та ін. Вивчення та аналіз праць цих науковців дали змогу визначити й оцінити стан досліджуваної проблеми, виявити та проаналізувати питання, що постали на сучасному етапі у досліджуваній сфері.

⇒ Недосконалість чинного законодавства України, відсутність у юридичній літературі, спеціального комплексного аналізу багатьох питань, які стосуються окремих авторських правомочностей, розбіжність думок вчених стосовно цілеспрямованості класифікації прав автора на особисті немайнові та майнові права – все це свідчить про велику кількість невирішених проблем, та обумовлює актуальність дослідження змісту суб'єктивного авторського права.

⇒ Метою дослідження є комплексний науково-теоретичний аналіз змісту суб'єктивного авторського права, розгляд системи особистих немайнових та майнових прав автора та з'ясування сутності окремих авторських правомочностей.

⇒ В результаті створення твору науки, літератури чи мистецтва, автор набуває авторське право, найважливішим аспектом якого є зміст, що становить сукупність авторських правомочностей.

Права, які належать автору, виникають на основі різних юридичних фактів та мають різний характер, про що свідчить подвійність авторського права, яка виражається з одного боку, у тісному взаємозв'язку твору з особою автора, а з іншого, в економічному змісті багатьох прав автора та майновій цінності його творіння. А отже, відповідно до ст. 438, 440 ЦК України та ст. 14, 15 Закону України «Про авторське право і суміжні права» (далі – Закон) автору твору належать особисті немайнові та майнові права.

Але перш, ніж перейти до розгляду окремих авторських прав, треба відзначити, що доволі спірним у науковій літературі залишається питання про поділ авторських прав на дві зазначені групи.

З цього приводу, Делія Ліпчик пропонує моністичну та дуалістичну концепцію правового зв'язку особистих немайнових та майнових прав автора [1, с. 132].

Моністична доктрина визнає поділ авторських прав, але розглядає його під кутом різного прояву єдиного авторського права, яке гарантує дотримання як особистих немайнових, так і майнових прав у сукупності. На думку одного з видатних представників даної теорії О. Ульмера, особисті немайнові та майнові інтереси автора твору можливо порівняти з корінням дерева, яке має єдиний стовбур [2, с. 101].

УДК 347.78

Анна Кетрарь

ЗМІСТ СУБ'ЄКТИВНОГО АВТОРСЬКОГО ПРАВА

У статті розглянуто зміст суб'єктивного авторського права, а саме: особисті немайнові та майнові права автора. Окремо визначені та охарактеризовані авторські правомочності, згідно із законодавством України. Проаналізовано концепції правового зв'язку особистих немайнових та майнових прав автора.

Ключові слова: зміст суб'єктивного авторського права, особисті немайнові права автора, майнові права автора.

⇒ Авторське право в сучасних умовах – умовах ринкового господарювання, багаточисельних творчих

© Кетрарь А.А., 2012.